

Batalić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:124320>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

**ZAVRŠNI RAD
POREZNI SUSTAV RH**

Mentor:
doc. dr. sc. Paško Burnać

Studentica:
Ivana Batalić

Split, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1. Definiranje problema istraživanja.....	3
1.2. Ciljevi rada.....	3
1.3. Metode rada	4
1.4. Sadržaj rada.....	5
2. TEORIJSKI OKVIR POREZNOG SUSTAVA RH.....	6
2.1. Pojmovno određenje poreza	6
2.2. Suvremena financijska teorija poreza.....	8
2.3. Značajke poreznog sustava RH	9
3. KARAKTERISTIKE POREZNOG SUSTAVA RH	13
3.1. Porezna politika.....	13
3.2. Načela oporezivanja	14
3.3. Fiskalna konsolidacija.....	16
4. STRUKTURA POREZNOG SUSTAVA RH.....	18
4.1. Državni porezi	20
4.2. Županijski porezi.....	23
4.3. Gradski ili općinski porezi.....	23
4.4. Zajednički porezi.....	24
4.5. Porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na pripređivanje igara na sreću..	24
5. UDIO POREZNIH PRIHODA U UKUPNIM JAVNIM PRIHODIMA RH	26
5.1. Udio poreznih prihoda u ukupnim javnim приходима 2013. – 2017.	26
5.2. Udio poreznih prihoda u BDP-u 2013. – 2017.	28
6. ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA	33
POPIS GRAFIKONA	35
POPIS SLIKA.....	36
POPIS TABLICA	37
SAŽETAK.....	38
SUMMARY	39

1. UVOD

U uvodnom dijelu rada definirat će se problem istraživanja i ciljevi rada. Ukratko će se pojasniti metode koje će se koristiti u svrhu izrade završnog rada. Također, predstaviti će se i sadržaj rada.

1.1. Definiranje problema istraživanja

Oporezivanje se odnosi na nametanje obveznih nameta pojedincima ili entitetima od strane vlade. Porezi se ubiraju u gotovo svim zemljama svijeta prvenstveno radi prikupljanja prihoda za državne izdatke, iako služe i u druge svrhe. U suvremenim gospodarstvima porezi su najvažniji izvor državnih prihoda. Porezi se razlikuju od ostalih izvora prihoda po tome što su oni obvezni nameti i ne plaćaju se u zamjenu za neku posebnu stvar, poput određene javne usluge (Neumark, et al., 2018).

Porezi se definiraju kao iznos novca uplaćenog državi na temelju prihoda ili troškova kupljene robe ili usluga (Cambridge Dictionary, n.d.). Drugim riječima porezi su prisilna davanja koja građani plaćaju državi, a da za to ne dobivaju nikakvu protunaknadu. Osim za financiranje državnih rashoda, porezi se mogu primjenjivati i kao instrument ekonomske politike pa tako mogu utjecati na raspodjelu dohotka ili stabilnost cijena i sl. (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

Tema rada veže se uz porezni sustav Republike Hrvatske, a iz nje proizlazi i problem istraživanja. Prema tome, problem istraživanja odnosi se na prikaz i analizu poreznog sustava u Republici Hrvatskoj.

1.2. Ciljevi rada

Porezni sustav odnosi se na sve oblike javnih prihoda koji su nametnuti od strane države. Porezni se sustav razlikuje od države do države, što upućuje na činjenicu da nema identičnog poreznog sustava u dvije države. Uzroci takvog stanja su višestruki, ali se općenito mogu izdvojiti (Jurković, 2002):

- povijesni razvoj,
- veličina države,

- gospodarski sastav stanovnika,
- broj stanovnika,
- političko uređenje itd.

Ciljevi rada uključuju analizu postojećeg poreznog sustava Republike Hrvatske s obzirom na zakonske promjene. Očekuje se da će se analizom izdvojiti najznačajnije promjene u poreznom sustavu, naročito od ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

1.3. Metode rada

U radu će se koristiti sljedeće metode:

- metoda analize,
- metoda sinteze,
- metoda kompilacije,
- metoda deskripcije.

Metoda analize odnosi se na raščlanjivanje pojmova (Zelenika, 2000). U radu će se analizirati porezni sustav RH te pobliže odrediti pojmovi koji se vežu uz poreze i porezni sustav RH. Metoda sinteze uključuje znanstveno objašnjavanje stvarnosti putem povezivanja elemenata u jedinstvenu cjelinu (Zelenika, 2000). U zaključnom će se dijelu rada sintetizirati spoznaje do kojih se došlo tijekom proučavanja stručne literature i na temelju analize poreznog sustava RH.

Pretraživanjem relevantne stručne i znanstvene literature interpretirat će se problematika poreza i poreznog sustava te na osnovu metode kompilacije sastaviti ključna poglavlja rada (Zelenika, 2000). Metoda deskripcije odnosi se na jednostavno opisivanje činjenica te empirijskog potvrđivanja odnosa i veza bez znanstvenog objašnjenja (Zelenika, 2000). Ova će se metoda koristiti u u teorijskom dijelu za opisivanje pojava koje se istražuju, odnosno poreza i poreznog sustava RH.

1.4. Sadržaj rada

Rad se, osim uvodnog i zaključnog dijela, sastoji još od četiri poglavlja. U prvom, uvodnom poglavlju definirani su problem istraživanja i ciljevi rada te navedene metode koje će se koristiti prilikom izradbe rada. Kratko je opisan i sadržaj rada. U drugom poglavlju navest će se najvažnije značajke poreznog sustava RH, dok će se u trećem poglavlju prikazati karakteristike poreznog sustava RH. U četvrtom će se poglavlju problematizirati struktura poreznog sustava RH, a u petom udio poreznih prihoda u ukupnim javnim prihodima RH. U posljednjem, zaključnom poglavlju izdvojit će se najvažnije postavke iz svih poglavlja rada.

Nakon zaključnog dijela slijedi popis korištene literature. Prilikom izrade završnog rada korištene su knjige, stručni i znanstveni članci, kao i relevantne web stranice. Iza popisa literature navest će se slike, tablice i grafikoni te sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. TEORIJSKI OKVIR POREZNOG SUSTAVA RH

U ovom će se poglavlju definirati porezi uz osvrt na suvremenu financijsku teoriju poreza te će se navesti ključne značajke poreznog sustava RH uzimajući u obzir konstrukciju poreznog sustava RH.

2.1. Pojmovno određenje poreza

Porezi su svako prisilno davanje koja građani plaćaju državi, a da za to ne dobivaju protunaknadu. U suvremenim su državama državama porezi najvažniji izvor državnih prihoda. Nameću ih administrativne jedinice, odnosno država i lokalne vlasti, a u nekim slučajevima i Crkva, zbog podmirivanja javnih potreba, npr. financiranje obrazovnog sustava, pomoći za nezaposlene i sl. Porezi se od ostalih vrsta državnih prihoda razlikuju s obzirom na dvije stvari; prvo, prisilni su, a drugo, nisu protunaknada (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

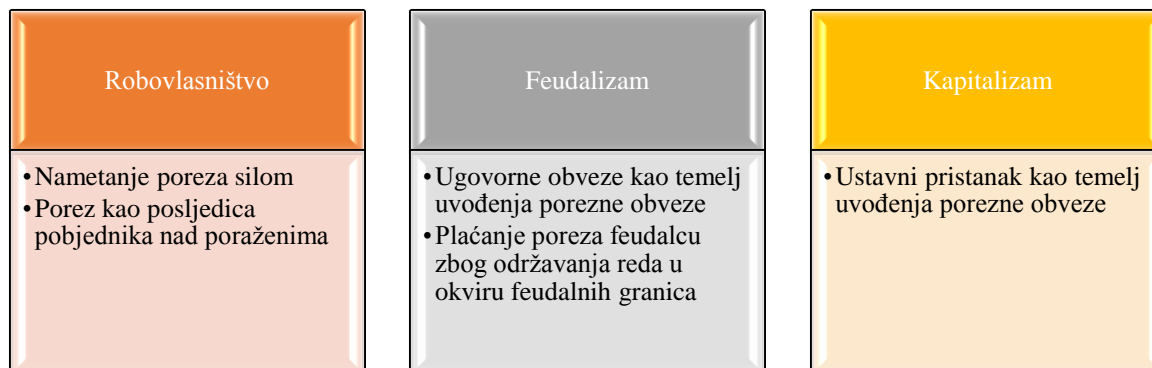
Treba naglasiti da se u poreze ne ubrajaju upravne pristojbe i kazne, kao ni korisničke naknade, iako i one mogu poslužiti za prikupljanje državnih prihoda. S druge strane, doprinosi za socijalno osiguranje, odnosno zdravstveno i mirovinsko osiguranje, te zapošljavanje, smatraju se porezima zato što su prisilne naravi i zato što se ne može definirati izravna povezanost njihova plaćanja i usluga osiguranja (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

Njihova je primarna svrha prikupljanje prihoda zbog financiranja rashoda, ali mogu poslužiti i kao instrument različitih ekonomskih politika, odnosno mogu imati utjecaj na (Hrvatska enciklopedija, n.d.):

- raspodjelu dohotka,
- povećanja zaposlenosti,
- stabilnost cijena.

Treba naglasiti da su se porezi kao dio sustava javnih prihoda pojavili još u antičko doba te nisu bili nepoznanica ni u srednjem vijeku. Jasno je da su se protokom vremena porezi mijenjali i da je njihova uloga u poreznim sustavima kroz povijesne periode bila različita. Preciznije rečeno, kada i u kojoj su se mjeri uvodili porezi bilo je uvjetovano društvenom, ekonomskom i političkom uređenju određene zemlje (Bedeković, 2017).

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, može se zaključiti da postoje u suštini tri načina uvođenja porezne obveze (Bedečković, 2017), što je prikazano na Slici 1.

Slika 1. Načini uvođenja porezne obveze kroz povijest

Izvor: prilagođeno prema Bedečković, M. (2017): Porezni sustav. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici, str. 38.

Povijesno gledano, porezi su se pojavili veoma rano i zabilježeni su u Egiptu u vrijeme vladavine dinastije Ptolemejevića (305. – 30. pr. Kr.). U njihovo se vrijeme prikupljala glavarina. Naime, u to su vrijeme vladari bili vlasnici nad cjelokupnom imovinom, zemljom i prirodnim resursima. U robovlasničkim su društvima vladari oporezivali podanike na način da su od njih uzimali dio ljetine. Poreze su u antičkoj Grčkoj plaćali samo robovi i stranci. U Rimu se najprije plaćala glavarina, ali je takav oblik oporezivanja bio napušten u vrijeme uspona carstva i velikih ratnih osvajanja. U 1. st. pr. Kr. Rimljani su uveli porez na zemlju i nasljedstvo, a zatim i druge oblike poreza, primjerice porezi na žito i sol (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

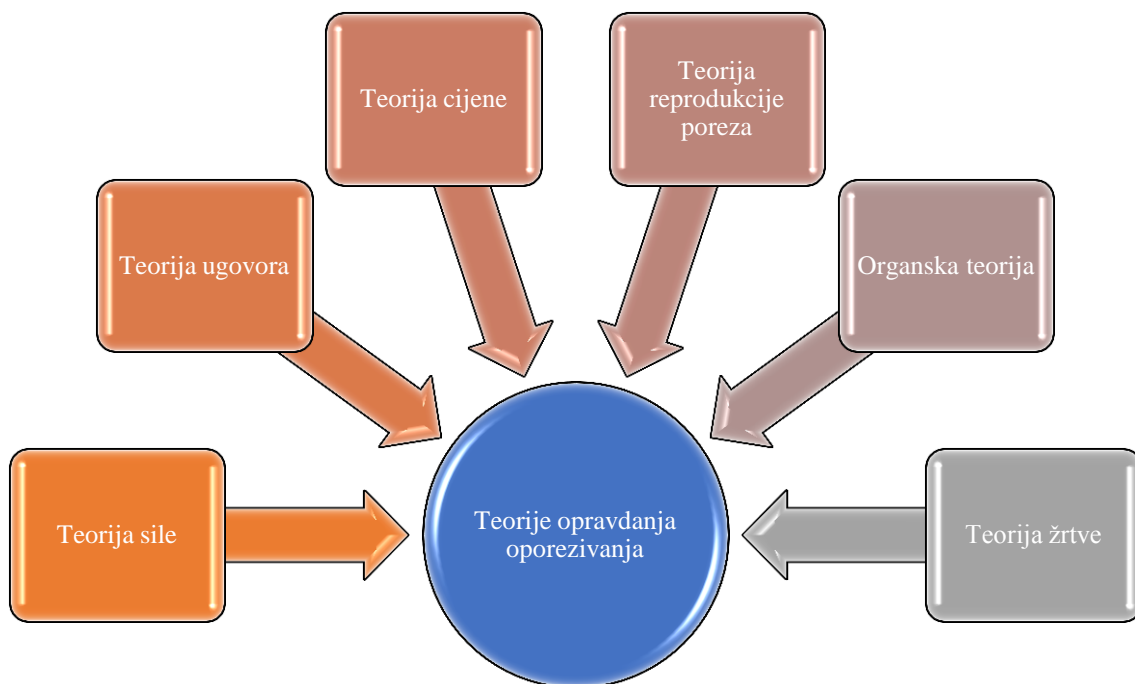
U srednjem su se vijeku plaćali različiti porezi kraljevima, plemstvu i Crkvi. To su bili (Hrvatska enciklopedija, n.d.):

- porez na zemlju,
- porez na nasljedstvo,
- glavarine,
- različite pristojbe,
- različite naknade.

Gradovi su oporezivali imovinu i promet određenim vrstama dobara. Padom feudalizma i uspostavom jakih centraliziranih država ojačalo je oslanjanje na prihode od vlastite imovine vladara te od poreza na zemlju, ali i od prihoda od prometa različitim vrstama dobara za široku potrošnju. U tim se okolnostima po prvi put u povijesti pojavio otpor prema porezima na potrošnju jer je bilo uvriježeno mišljenje kako ti porezi manje opterećuju bogate, a više siromašnije slojeve društva. Na kraju 19. i početku 20. st. pažnja se posvetila uspostavljanju pravednosti u oporezivanju i izdašnosti poreznoga sustava. U tom su se trenutku pojavili i porezi na dohodak koji su u početku bili proporcionalni da bi se na početku 20. st. uvelo progresivno oporezivanje dohotka (Hrvatska enciklopedija, n.d.).

2.2. Suvremena financijska teorija poreza

Najpoznatije teorije koje opravdavaju uvođenje poreza prikazane su na Slici 2.

Slika 2. Teorije koje opravdavaju uvođenje poreza

Izvor: prilagođeno prema Bedeković, M. (2017): Porezni sustav. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici, str. 39.

Teorija sile naglašava da su se obveze plaćanja poreza nametale na temelju prava onoga koji je bio jači. Teorija ugovora smatra da su porezi povremeni i privremeni način ubiranja

prihoda koji su karakteristični za feudalizam, dok teorija cijene polazi se od pretpostavke da su porezi

cijena za usluge koje pruža država svojim poreznim obveznicima. U suvremeno je doba ova teorija neodrživa. Teorija reprodukcije poreza pretpostavlja da je oporezivanje opravdano onda kada se porezi troše produktivno i tako se povećava dohodak poreznih obveznika. Organska teorija smatra da država postoji zato da omogući razvoj društva, a da bi to bilo moguće, nužno je neometano ubiranje raznih oblika poreznih prihoda. Teorija žrtve polazi od pretpostavke da država zahtijeva od svojih poreznih obveznika žrtvu u vidu plaćanja poreza, dok za državu ne postoji nikakva obveza. U tom smislu ova teorija zagovara progresivno oporezivanje koje se temelji na proporcionalnosti visine prihoda i visine poreza (Bedeković, 2017).

U suvremenoj financijskoj teoriji ključne odrednice poreza su (Bedeković, 2017):

- prisilnost plaćanja,
- derivativnost (na temelju svog poreznog suvereniteta država ubire prihode putem poreza),
- nepovratnost (jednom prikupljeni porezi više se ne mogu vratiti poreznim obveznicima od kojih su potekli),
- odsutnost neposredne naknade (plaćanje poreza nema protunaknade),
- nedestiniranost (porezi se ne ubiru za konkretnu namjenu),
- zadovoljavanje javnog interesa (prihodi od poreza moraju se namijeniti za zadovoljenje javnog interesa),
- novčani oblik (jedini oblik prikupljanja poreza je putem novčanih sredstava).

2.3. Značajke poreznog sustava RH

Porezni sustav neke zemlje čine svi porezni oblici koji se primjenjuju u toj zemlji. Svaki je porezni sustav nastao uslijed niza kompromisa, utjecaja i najznačajnijih suprotnosti. Razlike između pojedinih poreznih sustava najčešće se odnose na (Bedeković, 2017):

- visinu poreznog opterećenja,
- broj i vrstu poreza,
- mjesto i ulogu pojedinog poreza,
- porezne olakšice.

Porezni sustav za kojeg je karakteristično postojanje više vrsta poreza naziva se porezni pluralizam, dok je porezni monizam porezni sustav koji ima samo jedan porez.

Sukladno tome, porezni sustav jest podsustav cjelokupnog gospodarstva i dio je fiskalnog sustava. Drugim riječima, porezni je sustav podređen fiskalnom, a sastoji se od sustava javnih rashoda, državnog proračuna te socijalne skrbi. Budući da nijedna država nema samo jednu vrstu poreza, može se zaključiti da se suvremeni porezni sustavi temelje na poreznom pluralizmu imajući u vidu brojne porezne oblike (Nikolić, 1999).

Na zasjedanju Sabora dana 26. travnja 1990. godine izglasan je Zakon o neposrednim porezima (NN 19/90) koji je definirao (Jelčić & Bejaković, 2012):

- porezni sustav,
- izvore i vrstu poreza koje pravne i fizičke osobe plaćaju na:
 - ostvarenu dobit,
 - iz osobnog dohotka,
 - na prihode,
 - na stjecanje imovine.

Budući da je zakon izglasan dok je Hrvatska još uvijek bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), sva sredstva koja je Socijalistička Republika Hrvatska (SR Hrvatska) prikupila porezima bila su namijenjena za financiranje društvenih potreba društveno-političkih zajednica u SR Hrvatskoj. Zakonom o neposrednim porezima definirano je sljedećih osam vrsta poreza (Jelčić & Bejaković, 2012):

- porez na dobit,
- porez iz plaća radnika,
- porez na prihod od poljoprivredne djelatnosti,
- porez na prihod od autorskih prava, patenata i tehničkih unapređenja,
- porez na prihod od imovine,
- porez na nasljedstva i darove,
- porez na dobitke od igara na sreću,
- porez iz ukupnog prihoda građana.

Zakonom o neposrednim porezima bilo je uređeno i (Jelčić & Bejaković, 2012):

- utvrđivanje i naplata poreza,
- podnošenje porezne prijave,
- razrez poreza,
- žalba,
- obnova postupka,
- obračunavanje i naplaćivanje poreza,
- prisilna naplata poreza,
- jamstva,
- zastare,
- kazne za porezne prekršaje.

Od tada je porezni sustav prošao kroz određene promjene, što je i regulirano u zakonskim aktima. Preciznije rečeno, reforma hrvatskog poreznog sustava uvjetovana je raspadom SFRJ i napuštanjem sustava koji se tada koristio i usmjeravanjem na tržišno usmjereni porezni sustav koji je usklađen s drugim poreznim sustavima tržišno razvijenijih zemalja. U tom se smislu Republika Hrvatska opredjelila za europske integracije i za reformu poreznog sustava (Bedeković, 2017).

Reforma poreznog sustava odvijala se kroz tri faze (Bedeković, 2017):

- prva faza (1994. godine) s ciljem usklađivanja s razvijenijim zemljama u smislu alokativne neutralnosti, razumljivosti i jednostavnosti, pri čemu je pojedinačno oporezivanje svake vrste prihoda ustupilo mjesto jedinstvenom načinu oporezivanja fizičkih osoba,
- druga faza, za koju je karakteristično usvajanje Zakona o trošarinama, promjena posrednih poreza po uzoru na razvijene zemlje Europske unije, usvajanje standardnog oblika poreza na dohodak, smanjenje broja stopa poreza na promet, reformu poreza na dobit, uvođenje trošarina i poreza na dodanu vrijednost (PDV-a),
- treća faza (2016. godina) koja se temelji na smanjenju ukupnog poreznog opterećenja, poticanja konkurentnosti gospodarstva te izgradnji socijalno pravednijeg poreznog sustava.

U Tablici 1 prikazan je porezni sustav RH.

Tablica 1. Porezni sustav RH

1. DRŽAVNI POREZI	1.1 POREZ NA DODANU VRIJEDNOST	
	1.2 POREZ NA DOBIT	
	1.3 POSEBNI POREZI I TROŠARINE	1.3.1 Posebni porez na motorna vozila
		1.3.2 Posebni porez na kavu i bezalkoholna pića
1.3.3 Porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila		
1.3.4 Trošarinski sustav oporezivanja alkohola, alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije		
2. ŽUPANIJSKI POREZI	2.1 POREZ NA NASLJEDSTVA I DAROVE	
	2.2 POREZ NA CESTOVNA MOTORNA VOZILA	
	2.3 POREZ NA PLOVILA	
	2.4 POREZ NA AUTOMATE ZA ZABAVNE IGRE	
3. GRADSKI ILI OPĆINSKI POREZI	3.1 PRIREZ POREZU NA DOHODAK	
	3.2 POREZ NA POTROŠNJU	
	3.3 POREZ NA KUĆE ZA ODMOR	
	3.4 POREZ NA KORIŠTENJE JAVNIH POVRŠINA	
	3.5 POREZ NA PROMET NEKRETNINA	
4. ZAJEDNIČKI POREZI	4.1 POREZ NA DOHODAK	
5. POREZI NA DOBITKE OD IGARA NA SREĆU I NAKNADE NA PRIREĐIVANJE IGARA NA SREĆU	5.1 LUTRIJSKE IGRE	5.1.1 Mjesečna naknada za priređivanje lutrijskih igara
		5.1.2 Porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću
	5.2 IGRE U CASINIMA	
	5.3 IGRE KLAĐENJA	5.3.1 Naknade za priređivanje klađenja
		5.3.2 Porez na dobitke od igara klađenja
5.4 IGRE NA SREĆU NA AUTOMATIMA		
5.5 NAKNADA ZA PRIREĐIVANJE PRIGODNIH JEDNOKRATNIH IGARA NA SREĆU		
6. NAKNADA ZA PRIREĐIVANJE NAGRADNIH IGARA	6.1 PROPISANA UPLATA PRIREĐIVAČA NAGRADNIH IGARA U KORIST HRVATSKOG CRVENOG KRIŽA	

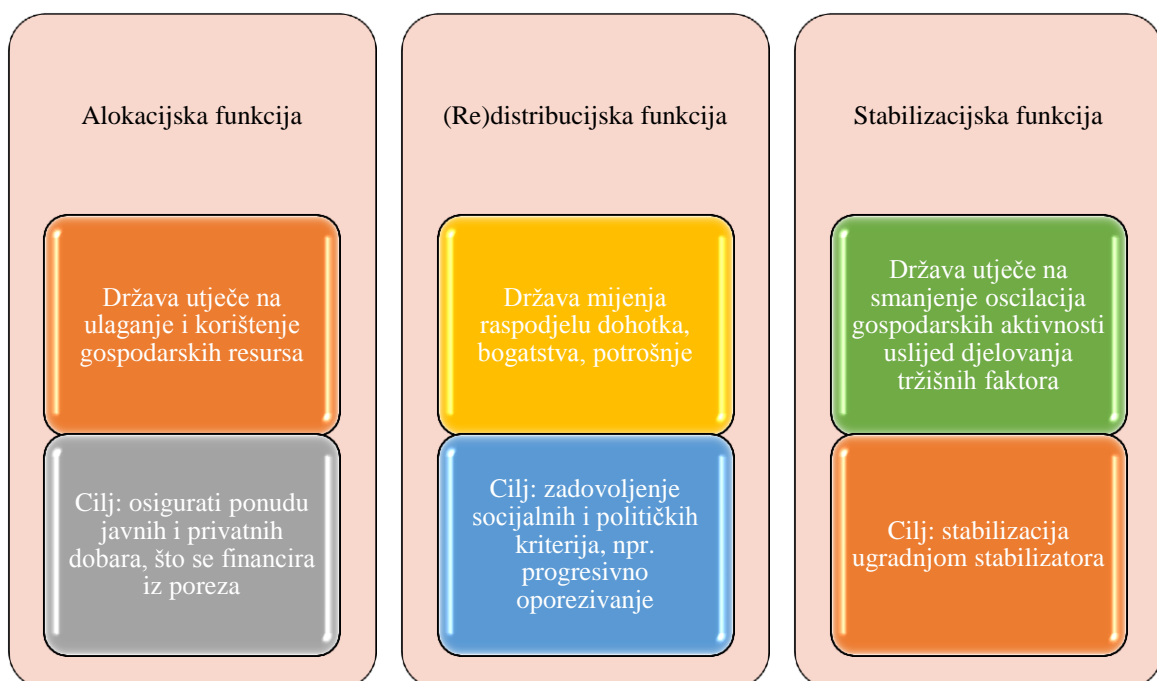
Izvor: Ministarstvo financija: Porezna uprava. (n.d.): Porezni sustav Republike Hrvatske. [Mrežno]. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx [17.8.2019.]

3. KARAKTERISTIKE POREZNOG SUSTAVA RH

Karakteristike poreznog sustava RH razmatrat će se kroz poreznu politiku, temeljna porezna načela te fiskalnu konsolidaciju.

3.1. Porezna politika

Fiskalna politika odnosi se na izbor države u pogledu visine i strukture poreza i državne potrošnje, a porezna je politika jedan od njenih segmenata. Musgrave (1959, Prema Šimurina, n.d.) navodi tri osnovne funkcije fiskalne politike (Slika 5).

Slika 3. Osnovne funkcije fiskalne politike

Izvor: prilagođeno prema Šimurina, N. (n.d.): Međunarodna porezna politika. [Mrežno]. Dostupno na: http://www.efzg.hr/UserDocsImages/fin/nsokol/1.MAO_Me%C4%91unardna%20porezna%20politika_17.pdf [18.8.2019.]

Ekonomska snaga neke zemlje mjeri se imovinom, potrošnjom i dohotkom. Na sustav oporezivanja utječu (Šimurina, n.d.):

- ustavno uređenje države,
- veličina teritorija i broj stanovnika,
- veličina javnog sektora i obujam nadležnosti države,

- (de)centralizacija,
- pripadnost države pojedinim ekonomskim udruženjima,
- geopolitički položaj države,
- zaduženje države i budžetski deficit,
- nezaposlenost,
- povijesni i drugi razlozi.

Svi su porezni sustavi, pa tako i porezni sustav Republike Hrvatske, podložni promjenama, ali one ne bi trebale biti prečeste i preradikalne. Sve veća ekonomska povezanost država, regija i kontinenta rezultirala je približavanjem poreznih sustava i mjera porezne politike, ali su još uvijek prisutne značajne razlike u nacionalnim poreznim sustavima jer se države teško odriču svog fiskalnog suvereniteta (Šimurina, n.d.).

Vodeći računa o tim specifičnostima i preprekama pojavili su se novi trendovi u oporezivanju koji se odnose na (Šimurina, n.d.):

- harmonizaciju ili porezno usklađivanje, koja je najizraženija među državama članicama Europske unije, a pretpostavlja približavanje, odnosno prilagođavanje pojedinih poreza, poreznih sustava i mjera porezne politike među državama,
- neutralnost u oporezivanju, koja se odnosi na ograničenje uloge poreza na prikupljanje sredstava za podmirivanje državnih rashoda,
- smanjenje poreznog opterećenja, pri čemu treba naglasiti da se u posljednjih nekoliko desetljeća u razvijenim zemljama može uočiti trend smanjenja stope poreza na dobit,
- jednostavnost u oporezivanju, odnosno smanjenje broja poreznih oblika te precizna zakonska regulacija koja onemogućava različita tumačenja zakona,
- naglašavanje oporezivanja potrošnje, odnosno progresivno oporezivanje,
- primjena poreznih načela, o kojima će biti riječi u narednom potpoglavlju.

3.2. Načela oporezivanja

Poželjan porezni sustav neke države trebao bi se temeljiti na četiri ključna načela, a to su (Kesner-Škreb, 1995):

- ekonomska učinkovitost,
- pravednost,

- jednostavnost i provedivost,
- elastičnost i izdašnost.

Neko je gospodarstvo ekonomski učinkovito onda kada su resursi iskorišteni na način da nikome ne može biti bolje, a da drugom bude lošije. U tom se kontekstu uvođenjem oporezivanja u gospodarstvo uvodi neučinkovitost. Međutim, porezi su nužni zato što se njihovim ubiranjem prikupljaju sredstva za osiguranje javnih usluga kojima se koriste svi pojedinci u društvu. Cilj svakog poreznog sustava očituje se u smanjenju viška poreznog tereta, čime će se maksimalno zadovoljiti načelo ekonomske učinkovitosti poreza (Kesner-Škreb, 1995).

Drugo načelo koje će se u ovom potpoglavlju razmatrati jest načelo pravednosti, koje polazi od pretpostavke da se porezi moraju plaćati sukladno općim objektivnim pravilima koja su racionalno pravedna. Načelo pravednosti u praksi se različito tumači. Neki stručnjaci smatraju da bi se porezi trebali plaćati o obzirom na koristi koju pojedinci imaju od poreza. ovakvo je tumačenje načela pravednosti u praksi teško provedivo zato što je praktički nemoguće mjeriti individualne potražnje za javnim uslugama. Drugi stručnjaci smatraju da bi se načelo pravednosti zadovoljilo kada bi se porez plaćao ovisno o mogućnosti plaćanja koje ima porezni obveznik. U praksi bi to značilo da bi isti porez trebali plaćati pojedinci s istom platežnom moći pa se u tom slučaju radi o vodoravnoj pravednosti, dok se okomita pravednost odnosi na različito porezno terećenje osoba koje imaju različitu platežnu moć (Kesner-Škreb, 1995).

Što se tiče načela jednostavnosti i provedivosti, ono polazi od pretpostavke da su loši porezi oni koji se ne mogu u potpunosti ubirati i koji su teško provedivi čak i ako zadovoljavaju načela učinkovitosti i pravednosti. Jednostavnost poreznog sustava percipira se kao administrativna prednost jer će na taj način i porezni prihodi biti veći nego onih koje donose složeni porezni sustavi (Kesner-Škreb, 1995).

Nadalje, porezni bi sustav trebao biti izdašan, a to znači osigurati dovoljno sredstava prikupiti dovoljno sredstava kako bi se podmirile javne potrebe. Budući da državni rashodi često rastu brže nego nacionalni dohodak, porezni bi sustav trebao biti elastičan, a to znači da bi prihodi od ubiranja poreza trebali rasti brže od nacionalnog dohotka uz uvjet da se u tu svrhu ne uvodi novi porezi ili da se ne povećavaju porezne stope. Ovo je načelo naročito značajno u uvjetima

gospodarskog rasta jer gospodarski rast iziskuje visoka ulaganja države u gospodarsku infrastrukturu (Kesner-Škreb, 1995).

Međutim, treba naglasiti da je teško izgraditi porezni sustav koji bi u potpunosti zadovoljavao prethodno navedena načela zato što neka od njih mogu biti sukobljena. Primjerice, porezi koji su ekonomski efikasni i pravedni mogu iziskivati visoke troškove pri provedbi i vrlo složeni za prikupljanje dok s druge strane jednostavan porezni sustav ne mora udovoljavati načelima pravednosti i ekonomske učinkovitosti (Kesner-Škreb, 1995).

3.3. Fiskalna konsolidacija

Fiskalna konsolidacija, odnosno fiskalna prilagodba odnosi se na proces usklađivanja javnih prihoda i javnih rashoda kroz smanjenja rashoda i/ili povećanja prihoda. Istraživanja koja se bave makroekonomskim i fiskalnim učincima konsolidacije u razvijenim zemljama nisu česta pa stoga nemaju ni dugu povijest, a učinci fiskalne konsolidacije u posttranzicijskim zemljama potpuno su neistraženi (Burnać, 2017a).

Cilj fiskalne konsolidacije očituje se u smanjenju proračunskog deficita te balansiranju državnog proračuna u svakoj fiskalnoj godini. Utjecaj fiskalne konsolidacije može se pratiti preko dva kanala, a to su kanal bogatstva i kanal povjerenja (Burnać, 2017b).

Trajno smanjenje javnih rashoda prouzrokovalo bi efekt bogatstva. Kada se smanje rashodi, tržišni akteri očekuju da će i porezi biti niži, što utječe na rast bogatstva privatnog sektora. To znači da fiskalna konsolidacija uz trajno smanjenje javne potrošnje povećava privatnu potrošnju ako se zadovolje određeni uvjeti. Kao primjer može poslužiti razina javnog doba na početku konsolidacije u odnosu na trogodišnji period prije konsolidacije, pri čemu vrijedi da će vjerojatnost fiskalne prilagodbe biti veća ako je porast javnog duga prije konsolidacije bio veći, (Burnać, 2017b).

Drugi kanal preko kojeg se može pratiti utjecaj fiskalne konsolidacije naziva se kanal povjerenja i veže se uz premiju rizika. Države koje su visoko zadužene plaćaju premiju rizika prilikom posuživanja novca u inozemstvu. U tom smislu promjena fiskalne politike može imati značajne efekte na kamatnu stopu ako se u obzir uzme mogućnost smanjenja rizika, a samim time i premija (Burnać, 2017b).

Istraživanja su pokazala da premija rizika ne postoji kod umjerene razine, ali se javlja kod većeg omjera duga i BDP-a. Osim toga, smanjenje premija rizika više će smanjiti proračunski deficit ako je inicijalna razina duga veća (Alesina, 1992, prema Burnać, 2017b).

Burnać (2017) navodi da su Republici Hrvatskoj zabilježene četiri fiskalne konsolidacije (Tablica 2).

Tablica 2. Fiskalne konsolidacije u RH

Godina konsolidacije	Ključne značajke
2000.	Jednogodišnja Povećanje prihoda od direktnih i indirektnih poreza Stopa rasta BDP-a značajno veća u dvogodišnjem razdoblju nego u godini konsolidacije Neuspješna, ali ekspanzivna
2005.	Jednogodišnja Smanjenje rashoda po svim osnovama, osim plaća Pad prihoda značajno niži od smanjenja rashoda Uspješna i ekspanzivna
2010.	Jednogodišnja Smanjenje prihoda po osnovi direktnih i indirektnih poreza Konsolidacija neuspješna i praćena kontrakcijom ekonomskih aktivnosti
2012. – 2013.	Višegodišnja Porast prihoda zbog porasta stopa indirektnih poreza Smanjenje rashoda kod plaća i kapitalnih rashoda Dodatno smanjen prethodni pad PDV-a

Izvor: prilagođeno prema Burnać, P. (2017): Fiskalna konsolidacija: teorijski okvir i slučaj Republike Hrvatske. EFZG serija članaka u nastajanju, br. 17-06, str. 10-11.

4. STRUKTURA POREZNOG SUSTAVA RH

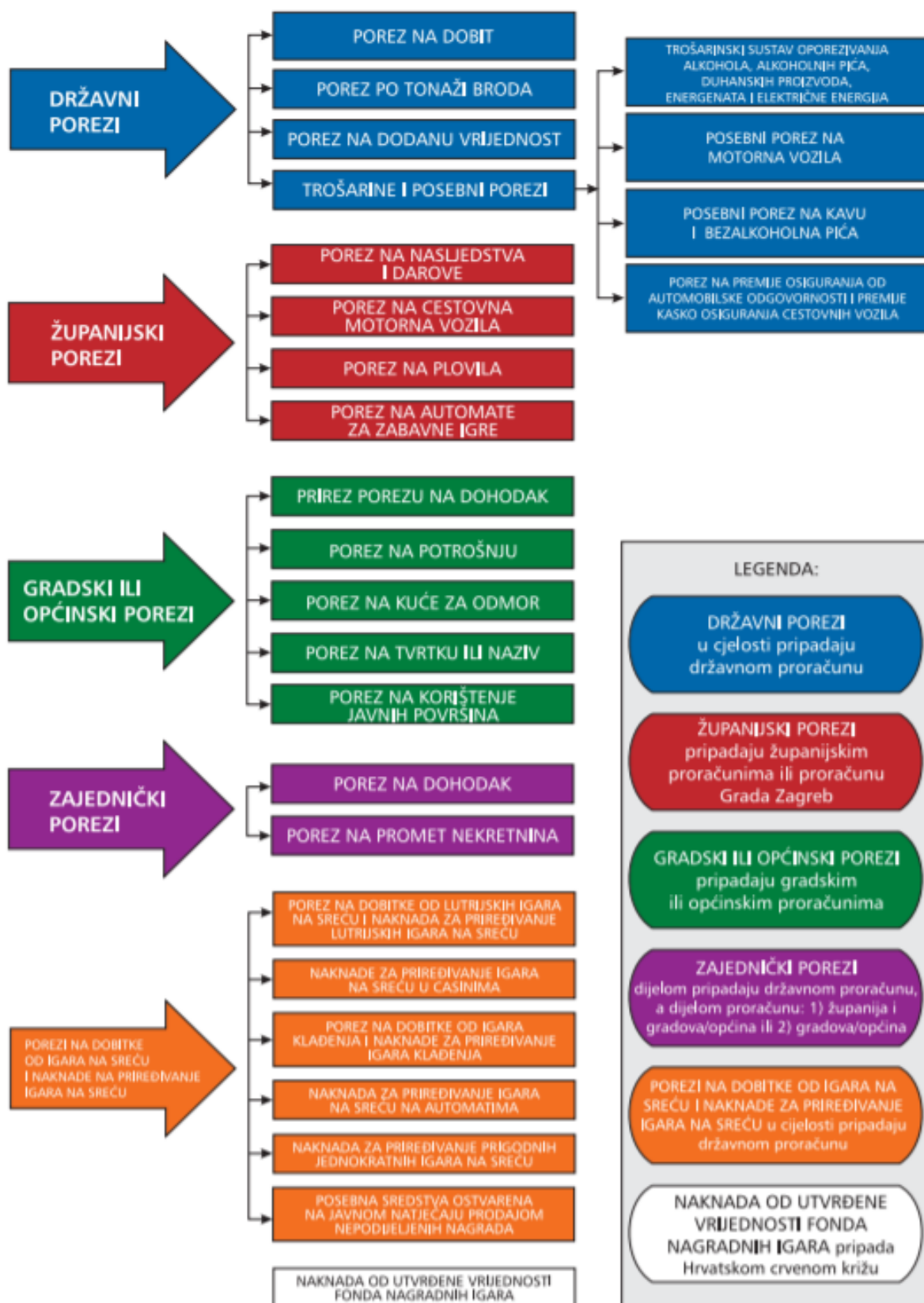
Porezni sustav Republike Hrvatske po svojim je karakteristikama i značajkama suvremen sustav koji je usklađen sa smjericama Europske unije i sličan poreznim sustavima država članica EU-a. Pravni izvori poreznih obveza i prava za porezne obveznike te tijela državne uprave su (Bogovac, 2014):

- Ustav Republike Hrvatske,
- Opći porezni zakon,
- ostali zakoni koji pojedinačno reguliraju porezni sustav.

U Republici se Hrvatskoj porezi dijele na sljedeće skupine (Ministarstvo financija: Porezna uprava, 2016):

- državni porezi, koji u cijelosti pripadaju državnom proračunu,
- županijski porezi, koji pripadaju županijskim proračunima, odnosno proračunu Grada Zagreba,
- gradski ili općinski porezi, koji pripadaju gradskim ili općinskim proračunima,
- zajednički porezi, koji dijelom pripadaju državnom proračunu, a dijelom županijskim i/ili gradskim, odnosno općinskim proračunima,
- porezi na dobitke od igara na sreću i naknade za priređivanje igara na sreću, koji u cijelosti pripadaju državnom proračunu,
- naknada od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara, a ona pripada Crvenom križu.

Koji porezi pripadaju u neku od navedenih skupina prikazano je na Slici 4.

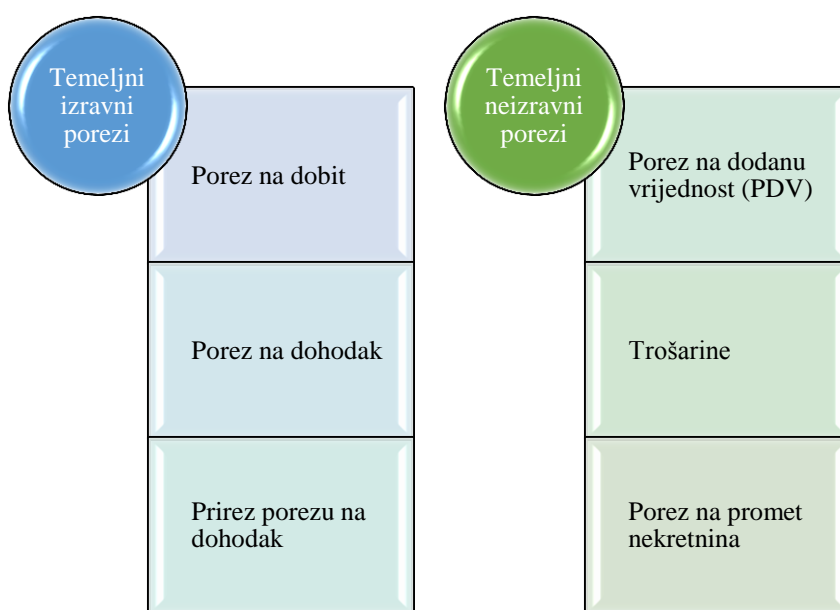

Slika 4. Porezni sustav RH

Izvor: Ministarstvo financija: porezna uprava. (2016): Hrvatski porezni sustav. Zagreb: Ministarstvo financija, str. 4.

Može se reći i da je hrvatski porezni sustav utemeljen u skupini izravnih i neizravnih poreza (Kesner-Škreb & Kuliš, 2010). Izravni su porezi oni koji se zahtijevaju od osobe za koju postoji namjera ili želja da ga plati. S druge strane, neizravni se porezi odnose na one poreze koji se zahtijevaju od jedne osobe, uz očekivanje i namjeru da će se ona za iznos poreza odštetiti od druge osobe. Drugim riječima, izravni su porezi određeni osobi koja ih mora platiti, a uvode se na dohodak, kapitalne dobitke i na neto imovinu. Neizravni su porezi po definiciji posredni porezi (Arbutina & Ott, 1999).

Slika 5 prikazuje temeljne izravne i neizravne poreze.

Slika 5. Temeljni izravni i neizravni porezi u RH

Izvor: prilagođeno prema Kesner-Škreb, M. & Kuliš, D. (2010): *Porezni vodič za građane*. Zagreb: Institut za javne financije, str. 14.

4.1. Državni porezi

U državne poreze ubrajaju se (vidjeti Sliku 4):

- porez na dobit,
- porez po tonaži broda,
- porez na dodanu vrijednost,
- trošarine i posebni porezi.

Porez na dobit dužni su plaćati porezni obveznici na ostvarenu dobit, tj. na razliku prihoda i rashoda. Obveznici poreza na dobit su pravne i fizičke osobe rezidenti RH koje gospodarsku djelatnost obavljaju samostalno, trajno i s ciljem ostvarivanja dobiti. U obveznike plaćanja poreza na dobit ubrajaju se i tuzemne poslovne jedinice nerezidenta te sve fizičke osobe koje ostvaruju dohodak, ali izjave da će umjesto poreza na dohodak plaćati porez na dobit. U slučaju da porezni obveznik ostvari dobit do 3 000 000 HRK u poreznom razdoblju, porezna stopa iznosi 12%, a ako ostvari više od navedenog iznosa, onda porezna stopa iznosi 18% (Zakon o porezu na dobit, NN 106/18).

Pravilnikom o postupku i načinu korištenja prava na porez po tonaži broda (NN 87/15) definirani su postupak i način korištenja prava na porez po tonaži broda vezano za:

- prijavu u sustav,
- plan ukrcaja vježbenika,
- prijavu dodatnih brodova,
- prijavljivanje promjena,
- primjenu načela nepristrane transakcije,
- prijavu nastavka sudjelovanja u sustavu,
- gubitak prava na porez po tonaži

Obveznici Poreza na dodanu vrijednost su osobe koje samostalno obavljaju gospodarsku djelatnost bez obzira na cilj i rezultat obavljanja te djelatnosti (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 106/18). Dodana vrijednost odnosi se na vrijednost koju proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao nove proizvode i usluge (Kesner-Škreb & Kuliš, 2010).

PDV se obračunava po stopi koja je na snazi u trenutku nastanka oporezivog događaja. Stope PDV-a u Republici Hrvatskoj iznose 25%, 13% i 5%. Snižena stopa od 5% vrijedni za isporuke nekih dobara i usluga, kao što su npr. kruh, mlijeko, znanstvene, stručne i odgojno-obrazovne knjige, lijekovi, medicinska oprema, kinoulaznice i sl. PDV se obračunava i plaća po stopi od 13% primjerice na usluge smještaja, dječje sjedalice, ulaznice za koncerte, isporuku vode i električne energije i sl. Od 1. siječnja 2020. godine stopa PDV-a iznosit će 24%, dok će ostale snižene stope ostati iste kao do sada (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 106/18).

Posebnim porezima i trošarinama oporezuje se promet određenih proizvoda. Ovaj oblik poreza plaćaju proizvođači ili uvoznici u apsolutnom iznosu po jedinici mjere tog proizvoda. Ključni razlozi uvođenja ovih oblika poreza socijalne su, zdravstvene, ekološke i fiskalne naravi, a prednost im se očituje u (Kesner-Škreb & Kuliš, 2010):

- jednostavnosti ubiranja,
- malom broju poreznih obveznika,
- izdašnosti.

U Hrvatskoj je prva trošarina na kavu uvedena u srpnju 1993. godine, a trošarina se 1994. godine uvela i na (Kesner-Škreb & Kuliš, 2010):

- naftne derivate,
- duhanske proizvode,
- alkohol,
- pivo,
- bezalkoholna pića,
- osobne automobile,
- ostala motorna vozila,
- plovila,
- zrakoplove.

Trošarina na luksuzne proizvode uvedena je u listopadu 1999. godine, a 2002. i trošarina na premije osiguranja i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila.

Prema novom Zakonu i trošarinama (NN 106/18) u trošarinske se proizvode ubrajaju:

- alkohol i alkoholna pića,
- duhanske preradevine,
- energenti,
- električna energija.

Trošarinski obveznik sam obračunava i plaća trošarinu u skladu s propisanim trošarinskim osnovicama i stopama koje su vrijedile na dan nastanka obveze obračunavanja trošarine.

4.2. Županijski porezi

U Županijske se poreze ubrajaju (vidjeti Sliku 4):

- porez na nasljedstva i darove,
- porez na cestovna motorna vozila,
- porez na plovila,
- porez na automate za zabavne igre.

Porez na nasljedstva i darove plaća se na gotov novac, novčane tražbine i vrijednosnice te pokretnine ako je njihova tržiš avrijednost veća od 50 000 HRK. Porez na cestovna motorna vozila plaćaju fizičke osobe vlasnici osobnih automobila, motocikala i četverocikala, pri čemu iznos poreza ovisi o snazi motora iskazanoj u kilovatima i starosti vozila. Porez na plovila plaćaju pravne i fizičke osobe vlasnici plovila, a iznos poreza ovisi o dužini plovila, snazi motora iskazanoj u kilovatima te ima li plovilo kabinu ili ne. Predmet oporezivanja porezom na automate su automati za zabavne igre postavljeni u zabavnim klubovima, ugostiteljskim objektima i na javnim prostorima općenito. Porez na automate za zabavne igre plaća se jednom mjesečno i iznosi 100 HRK po automatu (Zakon o lokalnim porezima).

4.3. Gradski ili općinski porezi

U gradske, odnosno općinske poreze ubrajaju se (Zakon o lokalnim porezima, NN 115/16):

- prirez porezu na dohodak, koji se plaća po stopama prikazanim u Tablici 3,
- porez na potrošnju, koji se plaća na potrošnju alkoholnih pića, prirodnih i specijalnih vina te piva i bezalkoholnih pića u ugostiteljskim objektima, čija je stopa prikazana u Tablici 3,
- porez na kuće za odmor,
- porez na korištenje javnih površina, i to na način na koji odluči predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave.

Sve prethodno navedene oblike poreza uvode jedinice lokalne samouprave.

Tablica 3. Stope gradskih ili općinskih poreza

Porez	Stopa
Priraz poretu na dohodak	Općina po stopi do 10% Grad s manje od 30 000 stanovnika po stopi do 12% Grad s više od 30 000 stanovnika po stopi do 15% Grad Zagreb po stopi do 18%
Porez na potrošnju	Do 3%
Porez na kuće za odmor	Od 5 do 15 HRK po metru kvadratnom
Porez na korištenje javnih površina	Prema odluci predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave

Izvor: prilagođeno prema čl. 21., 24., 26. i 29. Zakona o lokalnim porezima (NN 115/16)

4.4. Zajednički porezi

U zajedničke se poreze ubrajaju porez na dohodak i porez na promet nekretnina. Izvori dohotka su (Zakon o porezu na dohodak, NN 106/18):

- dohodak od nesamostalnog rada,
- dohodak od samostalne djelatnosti,
- dohodak od imovine i imovinskih prava,
- dohodak od kapitala,
- drugi dohodak.

Porez na dohodak plaća se po stopi od 24% na poreznu osnovicu ako dohodak na godišnjoj razini ne prelazi 360 000 HRK ili po stopi od 36% ako je dohodak na godišnjoj razini viši od 360 000 HRK (Zakon o porezu na dohodak, NN 106/18).

Promet nekretnina odnosi se na stjecanje vlasništva nad nekretninom u Republici Hrvatskoj. Nekretnine su zemljišta i građevine te stambene, poslovne i druge zgrade. Porez na promet nekretnina plaća se po stopi od 3% na osnovicu, pri čemu je osnovica poreza tržišna vrijednost nekretnine u trenutku nastanka porezne obveze (Zakon o porezu na promet nekretnina, NN 106/18).

4.5. Porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na pripređivanje igara na sreću

Zakon o igrama na sreću (NN 143/14) razlikuje četiri skupine igara na sreću, a to su:

- lutrijske igre,
- igre u casinima,

- igre klađenja,
- igre na sreću na automatima.

Porezne stope prikazane su u Tablici 4.

Tablica 4. Porezne stope poreza na dobitke od igara na sreću

Vrsta igara na sreću	Stopa
Lutrijske igre	10% na dobitke između 750 i 10 000 HRK 15% na dobitke između 10 001 i 30 000 HRK 20% na dobitke između 30 001 i 500 000 HRK 30% na dobitke iznad 500 001 HRK
Igre klađenja	10% na dobitke do 10 000 HRK 15% na dobitke između 10 001 i 30 000 HRK 20% na dobitke između 30 001 i 500 000 HRK 30% na dobitke iznad 500 001 HRK
Naknada za priređivanje igara na sreću	5% od ukupnih uplata za sudjelovanje

Izvor: prilagođeno prema čl. 18. i 52. Zakona o igrama na sreću (NN 143/14)

Naknade od priređivanja igara na sreću prikazane su u Tablici 5.

Tablica 5. Naknade od priređivanja igara na sreću

Vrsta naknade	Stopa
Za lutrijske igre	10% mjesečno od vrijednosti prodanih srećki, odnosno uplata
Za jednokratno priređivanje igara nasreću	5%
Za igre na sreću u casinima	500 000 HRK za svaki casino godišnje 3 000 000 HRK godišnje ako se igra online 15% mjesečno 25% mjesečno za priređivanje turnira
Za igre klađenja	1 000 000 HRK godišnje 3 000 000 HRK godišnje ako se kladi online 5% mjesečno
Za igre na automatima	10 000 HRK po automatu godišnje 40 000 HRK za elektronski roulette do 6 sjedećih mjesta, odnosno 50 000 HRK iznad 6 mjesta 25% mjesečno
Korist Crvenog križa	5% od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara

Izvor: prilagođeno prema čl. 22., 38., 51., 58. i 69. Zakona o igrama na sreću (NN 143/14)

5. UDIO POREZNIH PRIHODA U UKUPNIM JAVNIM PRIHODIMA RH

U ovom će se poglavlju prikazati udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima RH, pri čemu će se u obzir uzeti period od 2013. do 2017. godine. Na osnovu analize udjela poreznih prihoda u ukupnim prihodima Hrvatske pratit će se trend kretanja. Podaci će biti prikazani tablično i grafički.

5.1. Udio poreznih prihoda u ukupnim javnim prihodima 2013. – 2017.

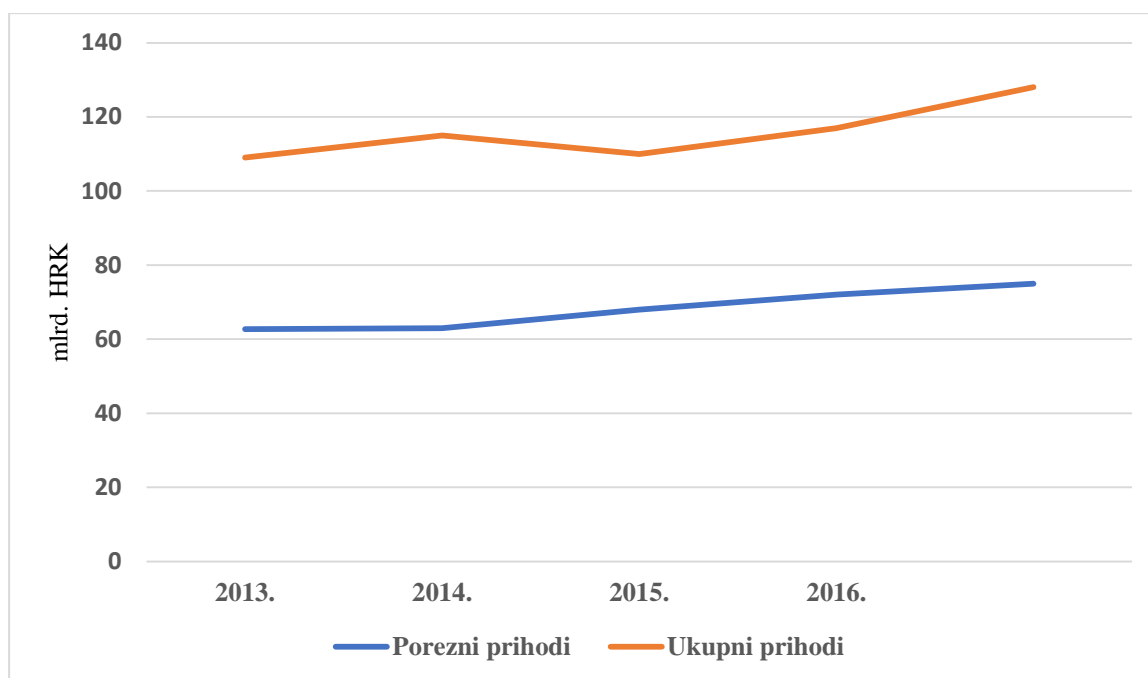
U Tablici 6 prikazan je udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima RH u petogodišnjem periodu 2013. – 2017.

Tablica 6. Udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima RH u periodu 2013. - 2017.

	2013. (udio)	2014. (udio)	2015. (udio)	2016. (udio)	2017. (udio)
Porezni prihod	62.713.258.494 (57,62%)	63.074.040.448 (54,97%)	68.014.776.516 (61,97%)	71.691.496.599 (61,35%)	75.243.890.160 (61,32%)
Porez i prizrez na dohodak	1.372.697.531 (1,26%)	1.401.941.725 (1,22%)	2.068.143.141 (1,88%)	2.231.999.100 (1,91%)	2.014.588.384 (1,64%)
Porez na dobit	6.365.443.106 (5,85%)	5.657.765.291 (4,93%)	6.244.055.333 (5,69%)	7.187.976.611 (6,15%)	8.266.568.123 (6,74%)
Porezi na imovinu	462.314.591 (0,43%)	385.980.936 (0,34%)	172.367.524 (0,16%)	184.139.864 (0,16%)	/
Porezi na robu i usluge	53.349.543.537 (49,02%)	55.191.815.509 (48,1%)	59.090.677.810 (53,84%)	61.665.999.802 (52,77%)	64.568.118.527 (52,62%)
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	1.159.371.095 (1,06%)	424.500.885 (0,37%)	419.113.377 (0,38%)	404.876.433 (0,35%)	382.658.524 (0,31%)
Ostali prihodi od poreza	3.888.634 (0,004%)	12.036.103 (0,01%)	20.419.332 (0,02%)	16.504.789 (0,02%)	11.956.602 (0,01%)
UKUPNI PRIHODI RH	108.844.543.102	114.734.204.612	109.755.887.920	116.848.104.334	122.707.021.717

Izvor: Ministarstvo financija

Prema podacima prikazanim u Tablici 6 može se zaključiti da su ukupni javni prihodi RH rasli u 2014. godini, dok se u 2015. godini uočava pad vrijednosti ukupnih javnih prihoda. U naredne dvije godine primjećuje se trend porasta ostvarenih javnih prihoda. U svim je promatranim godinama porezni prihod bio glavni izvor prihoda RH, što sokazuju njegovi udjeli u ukupnim prihodima. 2013. godine udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima iznosio je 57,62%, a 2014. godine 54,97%. 2015. godine, iako su ostvareni ukupni prihodi bili najmanji, udio poreznih prihoda iznosio je gotovo 62% te je taj udio ujedno i najveći u promatranom razdoblju. U 2016. godini udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima iznosio je 61,35%, a u 2017. 61,32%. Trend kretanja ukupnih prihoda RH i prihoda od poreza u razmatranom periodu prikazan je na Grafikonu 1.

Grafikon 1. Trend kretanja poreznih prihoda i ukupnih prihoda RH u periodu 2013. - 2017.

Izvor: Ministarstvo financija

Dok je kod ukupnih javnih prihoda porast uočen u 2014., 2016. i 2017., porezni prihodi kontinuirano rastu u navedenom periodu.

5.2. Udio poreznih prihoda u BDP-u 2013. – 2017.

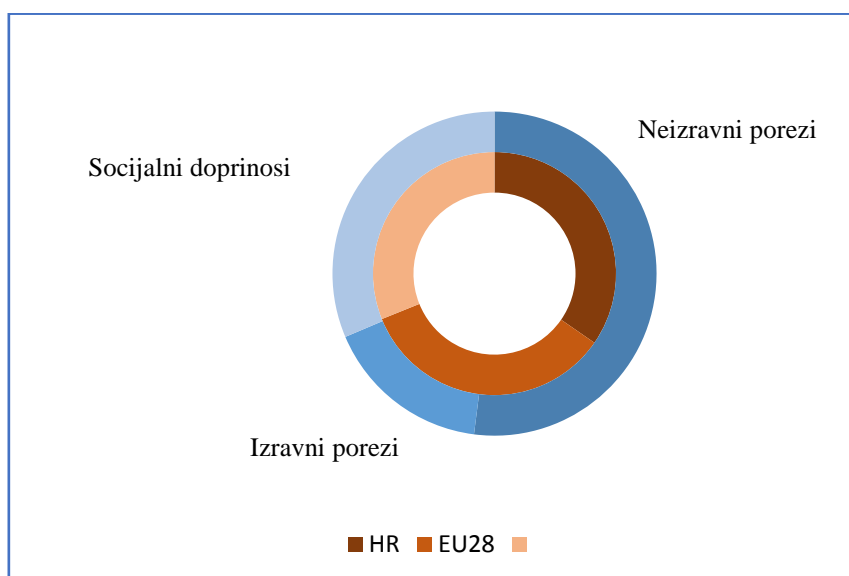
Tablica 7 prikazuje udio poreznih prihoda u BDP-u u periodu od 2013. do 2017. godine. Važnost sektora opće države u gospodarstvu može se mjeriti vrijednostima ukupnih prihoda i rashoda opće države iskazanima u obliku postotka BDP-a, stoga će se i porezni prihodi u nastavku rada razmatrati u tom kontekstu.

Tablica 7. Udio poreznih prihoda u BDP-u Hrvatske s obzirom na oblik poreza od 2013. do 2017.

	2013	2014	2015	2016	2017	Prihod 2017 (mlrd €)
Oblik poreza	% BDP-a					
Neizravni porezi	18,6	18,6	19,2	19,5	19,6	9,6
PDV	12,6	12,6	12,8	12,9	13,2	6,5
Porezi i carine na uvoz (bez PDV-a)	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Porez na proizvodnju	4,6	4,8	5,0	5,1	5,2	2,5
Ostali porezi na proizvodnju	1,1	1,1	1,3	1,3	1,1	0,6
Izravni porezi	6,5	6,3	6,1	6,5	6,3	3,1
Porez na dohodak	3,8	3,9	3,5	3,6	3,3	1,6
Porez na dobit	2,0	1,8	1,9	2,2	2,3	1,1
Ostalo	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,3
Socijalni doprinosi	11,2	11,8	12,0	11,9	11,9	5,8
Poslodavci	5,7	6,1	6,3	6,0	5,9	2,9
Kućanstva	5,5	5,7	5,6	5,9	5,9	2,9
UKUPNO	36,3	36,7	37,3	37,8	37,8	18,5

Izvor: Eurostat

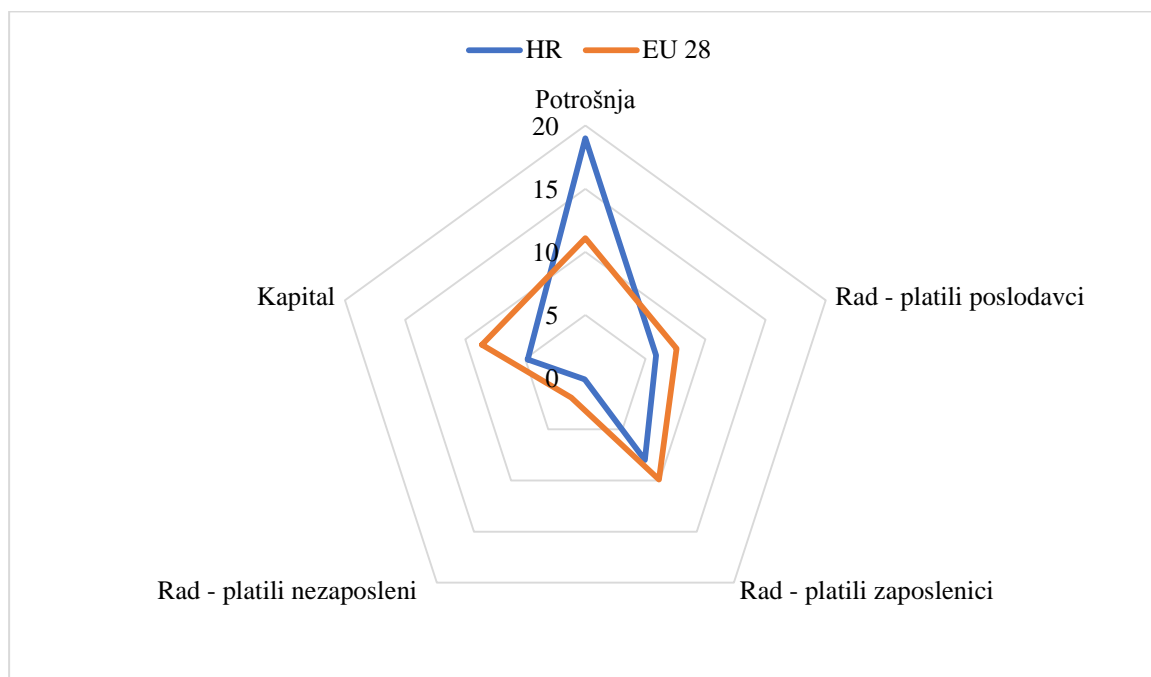
U svim je promatranim godinama što se tiče poreznih prihoda najveći udio u BDP-u pripao neizravnim porezima, od kojih je najviše prihoda donio PDV. Socijalni doprinosi na drugom su mjestu po udjelu poreznih prihoda u BDP-u, dok najmanje udjela zauzimaju izravni porezi. Na Grafikonu 2 prikazan je odnos poreznih prihoda RH i EU u 2017. godini prema glavnim oblicima poreza.

Grafikon 2. Udio poreznih prihoda RH i EU 28 u 2017. prema glavnim oblicima poreza

Izvor: Eurostat

U RH na neizravne poreze otpada 19,6% poreznih prihoda, dok na izravne otpada 6,3% i an oscijalne doprinose 11,9%. u EU 28 neizravni porezi čine 13,55% udjela u poreznim prihodima, izravni nešto manje, a socijalni doprinosi 12,17%. Garfikon 3 prikazuje strukturu poreznih prihoda po ekonomskoj funkciji u odnosu na BDP u 2017. godini. Podaci su uspoređeni sa stanjem u EU 28.

Grafikon 3. Struktura poreznih prihoda po ekonomskoj funkciji u odnosu na BDP u 2017.

Izvor: Eurostat

Na potrošnju je u RH otpalo ukupno 19% BDP-a u 2017. godini. Dohodak od zapošljavanja plaćen od strane poslodavaca ima udio od 8%, a dohodak od zapošljavanja plaćen od strane zaposlenika 5,9%, dok je zanemariv udio koji plaćaju nezaposleni (0,1%). U Tablici 8 prikazana je struktura poreznih prihoda s obzirom na razine vlasti.

Tablica 8. Struktura poreznih prihoda s obzirom na razine vlasti

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Prihod 2017. (mlrd €)
Struktura poreza prema razini državne vlasti	% ukupnog oporezivanja					
Državni	56,0	54,3	55,8	56,6	57,2	10,6
Lokalni	13,1	13,2	11,8	11,8	11,1	2,1
Socijalni doprinosi	30,8	32,2	32,1	31,3	31,4	5,8
EU institucije	0,1	0,3	0,3	0,4	0,3	0,1

Izvor: Eurostat

Državni porezi u svim su razmatranim godinama imali najvišu stopu udjela u ukupnom oporezivanju i uvijek je bila viša od 50%. Najveći je udio zabilježen u 2017. godini. Socijalni doprinosi nalaze se na drugom mjestu i u svim su godinama imali između 30,8% i 32,2% udjela. Stopa udjela lokalnih poreza u ukupnom oporezivanju blago je porasla u 2014., u 2015. opala te stagnirala u 2016. i onda ponovno opala u 2017.

6. ZAKLJUČAK

Od osmostaljenja Hrvatske porezni je sustav prošao kroz određene promjene, što je i regulirano u zakonskim aktima. Reforma poreznog sustava odvijala se kroz tri faze. Prva faza započela je 1994. godine i cilj je bio uskladiti porezni sustav s poreznim sustavima razvijenijih zemalja te se prešlo na jedinstveni način oporezivanja fizičkih osoba. Druga faza vezana je uz usvajanje Zakona o trošarinama, promjenu posrednih poreza po uzoru na razvijene zemlje Europske unije, usvajanje standardnog oblika poreza na dohodak, smanjenje broja stopa poreza na promet, reformu poreza na dobit, uvođenje trošarina i PDV-a. Treća faza započela je 2016. godine i završila je sa siječnjom 2019. godine, a glavni je cilj bio smanjiti ukupno porezno opterećenje, poticati konkurentnost te izgraditi socijalno pravedniji porezni sustav.

Usmjeravanjem na tržišno usmjereni porezni sustav koji je usklađen s drugim poreznim sustavima tržišno razvijenijih zemalja Hrvatska se opredijelila za europske integracije i reformu poreznog sustava. Glavni oblici poreza u Hrvatskoj su: državni, županijski, gradski ili općinski te zajednički porezi, ali i porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na priređivanje igara na sreću.

Analiza poreznih prihoda u periodu 2013. – 2017. pokazala je da su porezni prihodi najvažniji izvor prihoda Republike Hrvatske. Od oblika poreza najveći udio u ukupnim приходima imaju porezi na robu i usluge, u prvom redu PDV. Od poreznih je prihoda porez na dobit drugi najvažniji izvor prihoda. Što se tiče udjela u BDP-u, u svim je promatranim godinama najveći udio pripao neizravnim porezima, od kojih je najviše prihoda donio PDV. Socijalni doprinosi na drugom su mjestu po udjelu poreznih prihoda u BDP-u, dok najmanje udjela zauzimaju izravni porezi.

S obzirom na razine vlasti, državni porezi u svim su razmatranim godinama zauzimali najveći udio u ukupnom oporezivanju, i to uvijek viši od 50%, pri čemu je najveći udio evidentiran u 2017. godini. Nakon državnih poreza slijede socijalni doprinosi te lokalni porezi.

Buduća bi istraživanja trebala usmjeriti na sveobuhvatnije analize udjela poreznih prihoda precizno navodeći svaki od poreznih oblika kako bi se stekla cjelovita slika. Ovo istraživanje može poslužiti kao polazišna točka budućih analiza.

LITERATURA

Arbutina, H. & Ott, K. (1999): *Porezni leksikon s višejezičnim rječnikom*. Zagreb: Institut za javne financije.

Bedeković, M. (2017): *Porezni sustav*. Virovitica: Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici.

Bogovac, J. (2014): *Porezni sustav RH*. Zagreb: Pravni fakultet.

Burnač, P. (2017a): Makroekonomski efekti fiskalne konsolidacije u posttranzicijskim zemljama Europske unije. *Ekonomska misao i praksa*, br. 1, str. 219-240.

Burnač, P. (2017b): Fiskalna konsolidacija: teorijski okvir i slučaj Republike Hrvatske. *EFZG serija članaka u nastajanju*, br. 17-06, str. 1-16.

Cambridge Dictionary. (n.d.): *Tax*. [Mrežno] Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tax> [29. 7. 2019.].

Hrvatska enciklopedija. (n.d.): *Porezi*. [Mrežno] Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49530> [29. 7. 2019.].

Jelčić, B. & Bejaković, P. (2012): *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*. Zagreb: HAZU.

Jurković, P. (2002): *Javne financije*. Zagreb: Masmedia.

Kesner-Škreb, M. (1995). Načela oporezivanja. *Financijska praksa*, br 1.

Kesner-Škreb, M. & Kuliš, D. (2010): *Porezni vodič za građane*. Zagreb: Institut za javne financije.

Ministarstvo financija: Porezna uprava. (2016): *Hrvatski porezni sustav*. Zagreb: Ministarstvo financija.

Ministarstvo financija: Porezna uprava. (n.d.): *Porezni sustav Republike Hrvatske*. [Mrežno] Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/naslovna_tablica_psrh.aspx [17. 8. 2019.].

Neumark, F., et al. (2018): *Taxation*. [Mrežno] Dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/taxation> [29. 7. 2019.].

Nikolić, N. (1999): *Počela javnog financiranja*. Split: Ekonomski fakultet.

Šimurina, N. (n.d.): *Međunarodna porezna politika*. [Mrežno] Dostupno na: http://www.efzg.hr/UserDocsImages/fin/nsokol//1._MAO_Me%C4%91unnarodna%20porezna%20politika_17.pptx [18. 8. 2019.].

Pravilnik o postupku i načinu korištenja prava na porez po tonaži broda (NN 87/15)

Zakon o igrama na sreću (NN 143/14)

Zakon o lokalnim porezima (NN 115/16)

Zakon o porezu na dobit (NN 106/18)

Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 106/18)

Zakon o porezu na dohodak (NN 106/18)

Zakon o porezu na promet nekretnina (NN 106/18)

Zakon o trošarinama (NN 106/18)

Zelenika, R., 2000. *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog dijela*. Rijeka: Ekonomski fakultet.

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Trend kretanja poreznih prihoda i ukupnih prihoda RH u periodu 2013. - 2017.	28
Grafikon 2. Udio poreznih prihoda RH i EU 28 u 2017. prema glavnim oblicima poreza	29
Grafikon 3. Struktura poreznih prihoda po ekonomskoj funkciji u odnosu na BDP u 2017.	30

POPIS SLIKA

Slika 1. Načini uvođenja porezne obveze kroz povijest	7
Slika 2. Teorije koje opravdavaju uvođenje poreza.....	8
Slika 3. Osnovne funkcije fiskalne politike	13
Slika 4. Porezni sustav RH	19
Slika 5. Temeljni izravni i neizravni porezi u RH.....	20

POPIS TABLICA

Tablica 1. Porezni sustav RH	12
Tablica 2. Fiskalne konsolidacije u RH	17
Tablica 3. Stope gradskih ili općinskih poreza	24
Tablica 4. Porezne stope poreza na dobitke od igara na sreću	25
Tablica 5. Naknade od priređivanja igara na sreću	25
Tablica 6. Udio poreznih prihoda u ukupnim приходima RH u periodu 2013. - 2017. ...	27
Tablica 7. Udio poreznih prihoda u BDP-u Hrvatske s obzirom na oblik poreza od 2013. do 2017.....	29
Tablica 8. Struktura poreznih prihoda s obzirom na razine vlasti	30

SAŽETAK

U suvremenim gospodarstvima porezi su najvažniji izvor državnih prihoda. Porezni sustav predstavlja sve oblike javnih prihoda koje nameće država. Porezni se sustav razlikuje od države do države, što znači da nema identičnog poreznog sustava u dvije države. Porezni sustav Republike Hrvatske suvremen je sustav koji je usklađen sa smjernicama Europske unije i sličan poreznim sustavima država članica EU-a. Temelji se na Ustavu Republike Hrvatske, Općem poreznom zakonu i ostalim zakonskim i podzakonskim aktima koji pojedinačno reguliraju porezni sustav. Cilj rada bio je analizirati porezni sustav Republike Hrvatske s obzirom na zakonske promjene. Provedena analiza ukazala je na ključne promjene u poreznim stopama. S obzirom na udio poreznih prihoda u ukupnim javnim prihodima, pokazalo se da najveći udio zauzimaju porezi na robu i usluge, a onda i porez na dobit.

Ključne riječi: porezi, porezni sustav, Republika Hrvatska

SUMMARY

In modern economies, taxes are the most important source of government revenue. The tax system represents all forms of public revenue imposed by the state. The tax system varies from state to state, which means that there is no identical tax system in two states. The Croatian tax system is a modern system that is in line with EU guidelines and similar to the tax systems of EU Member States. It is based on the Constitution of the Republic of Croatia, the General Tax Law and other laws and regulations that individually regulate the tax system. The aim of the paper was to analyze the tax system of the Republic of Croatia in view of legal changes. The analysis showed key changes in tax rates. Considering the share of tax revenues in total public revenues, it turned out that taxes on goods and services, followed by income taxes, accounted for the largest part.

Keywords: taxes, tax system, Republic of Croatia